

Historické postavenie ochranných služieb v procese ochrany objektov environmentálneho charakteru

Historical position of protective services in the process of protecting objects of an environmental nature

Štefan Dubeň¹

Abstrakt

Ochrana environmentálnych objektov je stále čoraz aktuálnejšia, keďže čelíme výzvam spojeným so zhoršovaním stavu životného prostredia a klimatickými zmenami. Predmetná vedecká štúdia s názvom „*Historické postavenie ochranných služieb v procese ochrany objektov environmentálneho charakteru*“, je súčasťou výstupov vedeckovýskumnej úlohy VÝSK. č. 266 „*Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru*“.² Štúdia sa zameriava na Historické postavenie ochranných služieb v procese ochrany objektov, ktoré sú súčasťou environmentálneho dedičstva. Predmetná vedecká štúdia skúma vývoj ochranných mechanizmov a stratégií v priebehu dejín, ktoré zabezpečujú bezpečnosť a zachovanie objektov prírodného charakteru. Od historických metód ochrany krajinných prvkov až po moderné legislatívne a technické opatrenia je dôležité porozumieť, ako sa tieto služby vyvinuli a prispeli k súčasným environmentálnym štandardom. Analyzujú sa tiež rôzne faktory, ktoré ovplyvňovali zavádzanie týchto ochranných opatrení, vrátane spoločensko-politických vplyvov, technologického pokroku a meniaceho sa vnímania významu ochrany prírodných zdrojov. V dôsledku toho sa ochranné služby ukázali ako kľúčový prvok pri ochrane životného prostredia, a to nielen pre zachovanie prírodného dedičstva a biodiverzity, ale aj pre zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja a zlepšenie kvality života.

Kľúčové slová: aspekt ochranných služieb, kontinuita, regulačné opatrenia, špecifiká historického vývoja

Abstract:

The protection of environmental objects is becoming more and more relevant, as we face challenges associated with the deterioration of the environment and climate change. The subject scientific contribution entitled "Historical status of protective services in the process of protecting objects of an environmental nature" is part of the outputs of the scientific research task of VÝSK. no. 266 "Authority of first contact police officers at the scene of a police-relevant event of an environmental nature". The paper focuses on the historical position of protective services in the process of protecting objects that are part of the environmental heritage. The scientific article in question examines the development of protective mechanisms and strategies in the course of history, which ensure the safety and preservation of objects of a natural nature. From historic methods of protecting landscape features to modern legislative and technical measures, it is important to understand how these services have evolved and contributed to current environmental standards. Various factors that influenced the introduction of these conservation measures are also analysed, including socio-political influences, technological progress and changing perceptions of the importance of protecting natural resources. As a result, conservation services have emerged as a key element in environmental protection, not only for the preservation of natural heritage and biodiversity, but also for ensuring sustainable development and improving the quality of life.

Keywords: aspect of protective services, continuity, regulatory measures, specifics of historical development

Úvod

Hneď v úvode považujeme za potrebné uviesť skutočnosť, že veľmi veľké množstvo právnych predpisov, ktoré budú použité pri spracovaní predmetného príspevku sú buď neaktuálne, alebo nahradené iným právnym predpisom. Uvedená skutočnosť vychádza

---

¹ Štefan Dubeň – Katedra policajných vied.

² VVÚ č. 266 - Projekt vedeckovýskumnej úlohy, ktorej primárnym cieľom je analyzovať problémové oblasti a navrhnúť riešenia na zefektívnenie postupu policajta prvého kontaktu na mieste policajno-relevantnej environmentálnej udalosti.

z potreby podrobnej analýzy jednotlivých historických prameňov, ktoré bolo potrebné používať a následné uvádzať za účelom komplexného rozpracovania historického vývoja jednotlivých ochranných služieb.

Historické postavenie ochranných služieb v rámci ochrany objektov environmentálneho charakteru má svoje korene už v staroveku, keď ľudia začali rozpoznávať dôležitosť ochrany svojho okolia. Napríklad staroveké civilizácie, ako boli Egypťania či Rimania, už vtedy zavádzali rôzne opatrenia na ochranu lesov, vodných zdrojov a ďalších prírodných prvkov, ktoré boli kľúčové pre ich prežitie. Tieto služby boli často integrované do náboženských a kultúrnych praktík, čo im pridávalo na vážnosti a autorite.³ V stredoveku sa ochranné služby vyvinuli ďalej v podobe lesných stráží a regionálnych ochranných opatrení, ktoré sa starali o udržiavanie poriadku v prírodných rezerváciách a poľovných revíroch šľachty. S príchodom priemyselnej revolúcie a rastúcou urbanizáciou sa zvýšila potreba sofistikovanejších foriem ochrany, keďže tlak na prírodné zdroje výrazne vzrástol. V tomto období začali vznikať prvé právne normy na ochranu životného prostredia, ktoré sa v nasledujúcich storočiach stali základom pre súčasnú environmentálnu legislatívu. V modernom kontexte sa ochranné služby stali neoddeliteľnou súčasťou globálnych snáh o ochranu životného prostredia. Využívajú sa nové technológie, ako sú monitorovacie systémy a automatizované varovné systémy, ktoré umožňujú efektívnejšie riadenie a kontrolu nad ochranou prírodných objektov. Okrem toho sa zvyšuje aj medzinárodná spolupráca a zdieľanie osvedčených postupov, čím sa posilňuje globálna ochrana životného prostredia. Týmto spôsobom je historické postavenie ochranných služieb vnímané nielen ako proces vývoja jednotlivých stratégií a opatrení, ale aj ako kontinuálny príspevok k udržateľnosti a ochrane základných zložiek prírody, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť našej planéty.

Za potrebné považujeme uviesť skutočnosť, ktorú dôkladne charakterizuje aj tzv. „Bezpečnostná stratégia SR“, podľa ktorej zmena mena klímy predstavuje celosvetovú hrozbu, ktorej následky výrazne ovplyvňujú fungovanie každej spoločnosti. Jedným z jej najviditeľnejších prejavov sú v súčasnosti extrémne klimatické javy, nedostatok vody a ohrozenie potravinovej bezpečnosti. Tieto faktory môžu štáty viesť k agresívnejšiemu správaniu, rivalite alebo dokonca ku konfliktom o územie a prírodné zdroje. Situácia môže tiež spôsobovať nútenú migráciu obyvateľstva, ktoré je postihnuté nedostatkom zdrojov. Neustály rast spotreby a nadmerné využívanie prírodných zdrojov sú dlhodobo neudržateľné, čo prispieva k zhoršovaniu klimatických zmien a spôsobuje znečistenie vzduchu, pôdy a vody, pričom to všetko negatívne vplýva aj na zdravie ľudí.⁴

Medzi najväznejšie hrozby patrí aj úbytok biodiverzity, ktorý vedie ku kolapsu ekosystémov a nerovnomernému prístupu k zdrojom, predovšetkým k vode.⁵ Tieto faktory ohrozujú nielen stabilitu spoločností a ekonomík, ale aj zvyšujú riziko šírenia nebezpečných chorôb. Dopady týchto problémov sú rozsiahle a vyžadujú komplexný prístup k ich riešeniu, pričom je nevyhnutné zamerať sa na udržateľné hospodárenie a ochranu životného prostredia.

---

³ NOVÁKOVÁ, L., T. KOLON., 2022. Environmentálna archeológia – Človek a príroda v staroveku I. s. 47.

⁴ Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky – zmena klímy, 2021. [online].[cit.09. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf>

⁵ NOVÁKOVÁ, L., T. KOLON., 2022. Environmentálna archeológia – Človek a príroda v staroveku I. s.5.

Postavenie ochranných služieb v podmienkach Slovenskej republiky

Právna regulácia a jej koordinácia sú kľúčové pre ochranu a trvalo udržateľný rozvoj životného prostredia. Zároveň je dôležité zjednotenie základných pojmov, metód, zásad a kritérií týkajúcich sa ochrany prírody, ako aj hodnotenie stavu životného prostredia s cieľom spustiť všetky potrebné ochranné mechanizmy na jeho zachovanie. ⁶Ochranné služby tvoria významný prvok bezpečnostného systému Slovenskej republiky, V rámci ich pôsobnosti môžeme identifikovať aktivity zamerané na prevenciu a riešenie bezpečnostných hrozieb, pričom ich činnosť je legislatívne upravená a kontrolovaná štátom prostredníctvom zákonov a predpisov. Bezpečnostný systém Slovenskej republiky tvorí komplexná štruktúra, ktorá zahŕňa rôzne inštitúcie verejnej správy, kapacity a prostriedky ozbrojených síl, bezpečnostných zborov, ako aj záchranné zbory a služby. Tento systém tiež zahŕňa právnické a fyzické osoby, právne normy a vzájomné prepojenia a vzťahy, ktoré spoločne zaisťujú bezpečnosť krajiny, ochranu jej občanov, majetku a v neposlednom rade životného prostredia.⁷ Možno povedať, že výsledky činností orgánov verejnej správy v oblasti ochrany prírody sú do veľkej miery ovplyvnené príspevkami občanov k plneniu týchto úloh. Je dôležité, aby sa táto skutočnosť pri vykonávaní týchto činností rešpektovala a posudzovala, a to najmä z pohľadu kvality, aktuálnosti a schopnosti reagovať na nové situácie. Zároveň je nepochybné, že význam koordinácie pri uskutočňovaní tejto špecifickej ochrannej činnosti nemožno nijakým spôsobom spochybniť alebo znížiť, keďže efektívna spolupráca je kľúčová pre dosiahnutie požadovaných výsledkov.⁸ Pre dôkladné pochopenie uvedenej problematiky považujeme za potrebné objasniť základné rozdelenie bezpečnostných služieb v podmienkach Slovenskej republiky. Uvedené rozdelenie služieb nám objasní umiestnenie a postavenie ochranných služieb v rámci celého systému bezpečnostných služieb Slovenskej republiky. Bezpečnostné služby môžeme však klasifikovať podľa viacerých aspektov, pričom na účely spracovania predmetného príspevku ich rozdeľujeme podľa:

- Zriaďovateľa (inštitúcie, ktorá ich zakladá alebo riadi)
- Úrovne riadenia (národná, regionálna, miestna úroveň)
- Právnej úpravy (právne predpisy a legislatívne rámce)
- Teritoriálnej pôsobnosti (územie, na ktorom pôsobia)
- Vecnej pôsobnosti (konkrétne oblasti a činnosti, ktorým sa venujú)

Tento systém slúži ako základný pilier bezpečnosti, ktorý prostredníctvom koordinovanej činnosti a spolupráce jednotlivých zložiek a subjektov zabezpečuje ochranu a stabilitu štátu a ochranu života a zdravia osôb, ochranu majetku a ochranu životného prostredia.

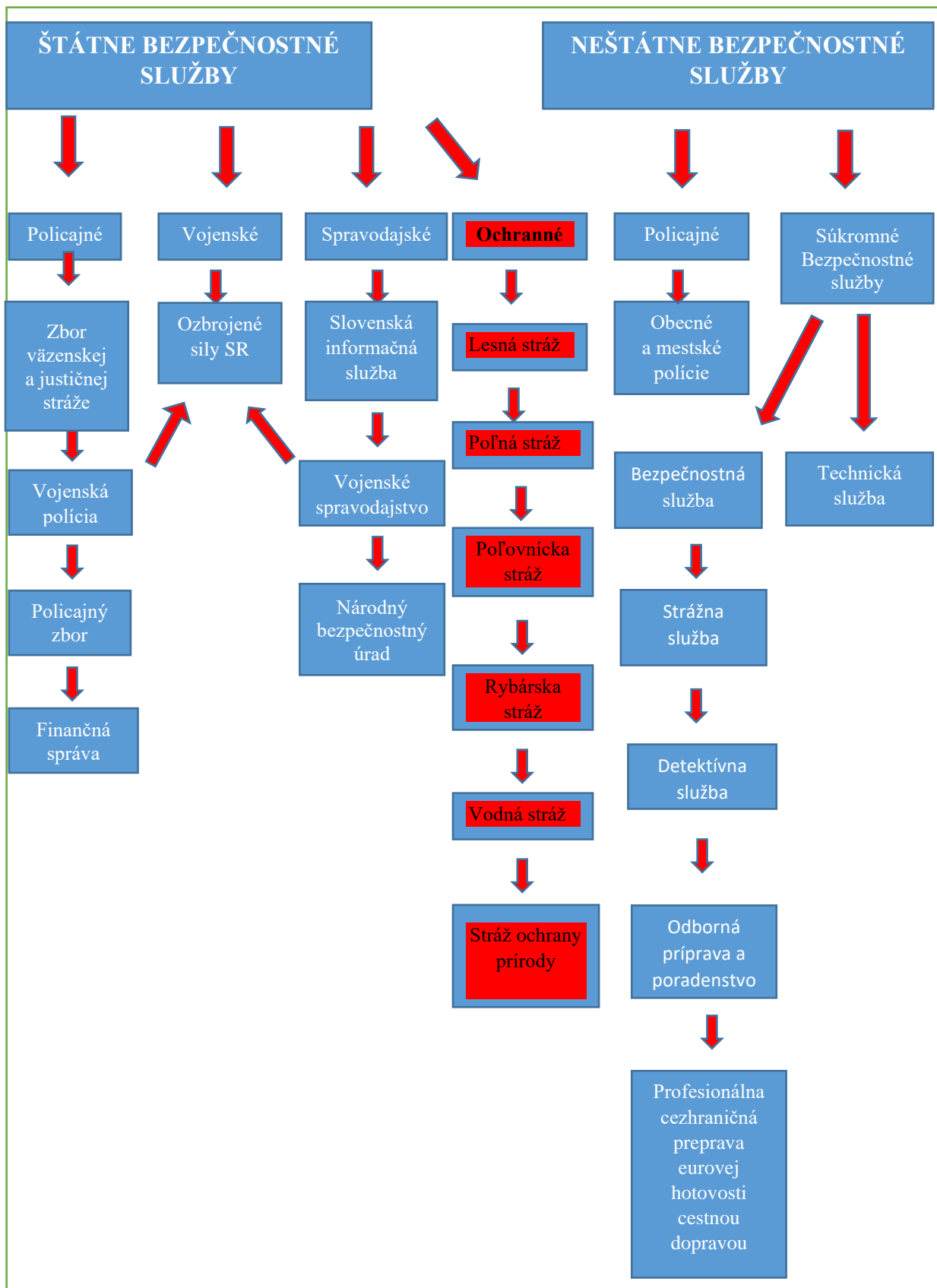
---

⁶ DUBEŇ. Š. Objekt ochrany environmentálneho charakteru, Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“ 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s.34.

⁷ Oficiálna stránka Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. [online].[cit.10. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?Bezpecnostny_system>

⁸ DUBEŇ. P. Koordinácia ochrany prírody v rámci kontroly environmentálnej kriminality. Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“ 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s 26.

Štruktúra bezpečnostných služieb Slovenskej republiky

Obrázok 1 Grafické znázornenie rozdelenia bezpečnostných služieb Slovenskej republiky.
Zdroj: Vlastné spracovanie

Podľa stanovvej štruktúry bezpečnostných služieb je možné konštatovať, že ochranné služby patria medzi štátne bezpečnostné služby a dotvárajú samostatnú kategóriu ochranných služieb, ktorú tvoria stráže.

Podľa uvedeného sem patrí:

- Lesná stráž
- Poľná stráž
- Poľovnícka stráž
- Rybárska stráž
- Vodná stráž
- Stráž ochrany prírody

Historické postavenie Lesnej stráže

Ešte donedávna sa ochrana lesov nevnímala primárne z environmentálneho pohľadu. Lesy sú pritom kľúčové pre pohlcovanie oxidu uhličitého, udržiavanie vodnej bilancie a ekologickú stabilitu. V minulosti však prevládala predovšetkým vlastnícky a ekonomický prístup k lesom, vnímanie ich hodnoty ako zdroja dreva alebo miesta pre poľovačky. Právna ochrana lesov sa v minulosti formovala predovšetkým z potrieb súvisiacich s baníctvom, stavebníctvom a poľovníctvom. Boli prijaté opatrenia na elimináciu dôsledkov valašskej kolonizácie a na ochranu zveri v poľovníckych revíroch, pričom o ochranu sa starali strážcovia lesov (custodes silvarum) alebo hôr (custodes montium). Lesné hospodárske predpisy mali korene v právach vlastníckych, baníckych a poľovníckych. Už v roku 1250 vydal uhorský kráľ Belo IV⁹. listinu, ktorá stanovovala povinnosti lesných hájnikov v Kremnických vrchoch na ochranu zveri a lesov. V historických prameňoch sa okrem lesných hájnikov spomínajú aj lesní išpáni. Dokument z roku 1262 potvrdzuje vznik prvého umelého lesa v Kostolných Kračanoch. V roku 1225 listina Banskej Bystrice prikazovala strážcom lesov chrániť lesy pred nelegálnym výrubom a poľovnú zver v kráľovských lesoch. Ochranné opatrenia sa týkali aj kežmarských lesov, ako o tom svedčí príkaz kráľa Žigmunda Luxemburského z roku 1417.¹⁰

Prvé pokusy o právne ošetrenie ochrany lesov, ako aj oživenie hospodárstva vyústili do vydania tzv. „*CONSTITUTIO MAXIMILIANA SEU NORMA SILVAS CAMERALES PROPAGANDI ET COLENDI*“, ku ktorému došlo dňa 15 mája 1565, známeho aj ako Patent o obhospodarovaní horehronských lesov. Tento dokument bol reakciou na zvyšujúci sa dopyt po dreve pre potreby baníctva a hutníctva. Cieľom bolo zosúladiť spotrebu dreva s jeho prirodzenými zásobami a reflektovať stav lesníctva v 16. storočí. *Constitutio Maximilian*, vydané cisárom Maximiliánom II. Habsburským, sa zakladalo na prvom odbornom popise lesných porastov a na pláne lesného hospodárstva, pričom ako vzor slúžil halštadský lesný poriadok.¹¹ Tento predpis zakazoval ťažbu a výrub dreva v okolí siedmich slovenských

---

⁹ MACHALA. D. Hrady a zámky na Slovensku - Panovníci a osobnosti, vládcovia, významné osobnosti a rody. [online]. [cit. 11. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.hrady-zamky.sk/panovnici/1-belo-iv/>>

¹⁰ Dejiny ochrany našej prírody. [online]. [cit. 11. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.lesmedium.sk/o-com-sa-pise/dejiny-ochrany-nasej-prirody>>

¹¹ MACHALA. D. Hrady a zámky na Slovensku - Panovníci a osobnosti, vládcovia, významné osobnosti a rody. [online]. [cit. 12. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.hrady-zamky.sk/panovnici/69-maximilian-ii-habsbursky/>>

banských miest, chránil lesy pred pasením oviec a kôz valachmi a prikazoval obnovu vyrúbaných lesov. Pre ochranu všetkých lesov boli ustanovení lesmajstri a lesníci. Tieto historické prístupy k lesnej ochrane ukazujú, že aj keď sa dnes zameriavame na environmentálne aspekty, v minulosti bola ochrana lesov motivovaná najmä praktickými, ekonomickými a vlastníckymi záujmami. V priebehu stáročí sa právne a spoločenské aspekty lesnej ochrany vyvíjali, pričom sa postupne posúvali od čisto utilitárnych cieľov k pochopeniu významu lesov ako komplexných ekosystémov nevyhnutných pre udržanie rovnováhy v prírode.

V stredoveku boli zavedené právne normy, ktoré chránili lesy a zver a zároveň stanovovali prísne tresty za ich nelegálne poškodzovanie či lov. Medzi takéto normy patrila aj česká zemská zbierka zákonov tzv. kódex *Maiestas Carolina* z roku 1348, ktorú inicioval Karol IV. Luxemburský.¹² Tento zákonník určoval tvrdé tresty za rôzne priestupky proti lesom, napríklad za výrub stromu mohla byť odťatá ruka, za ošúpanie kôry zo stromu mala byť stiahnutá koža z ruky, za podpálenie lesa bolo nariadené upálenie vinníka a za zabitie zveri hrozila poprava obesením.¹³ Medzi významné právne normy týkajúce sa lesného hospodárstva v stredoveku patrilo aj nariadenie cisára Ferdinanda I. z roku 1564 o ťažbe dreva na území dnešného Slovenska, či lesný patent Leopolda I. Habsburského z roku 1680. Tieto normy boli dôležitými krokmi smerom k ochrane a regulácii využívania lesných zdrojov. Vrcholom legislatívnych snáh o ochranu lesov v Rakúsko-Uhorsku sa stalo vydanie Tereziánskeho lesného poriadku. V Rakúsku vstúpil do platnosti v roku 1766 a od 22. decembra 1769 bol rozšírený aj na územie Uhorska a k Slovenskému vydaniu došlo v roku 1770 a mal názov „Porádek hor aneb lesuv zachování“ Tento poriadok bol prvým všeobecným lesníckym opatrením v Uhorsku, platným pre všetkých majiteľov lesov vrátane cirkevných, komorských a súkromných lesov v župách a slobodných mestách.¹⁴

Tereziánsky lesný poriadok znamenal posun od jednoduchých hospodárskych metód k formovaniu lesníctva ako odboru. Jeho hlavné ciele zahŕňali:

1. Určenie zásad pre výrub dreva,
2. Ustálenie výsadby nových lesov,
3. Podporu trvalého úžitku z lesných zdrojov.¹⁵

Poriadok tiež obmedzil výrub stromov na základe lesného hospodárskeho plánu a zakázal pasenie oviec, kôz a dobytku v lesoch. Zničené lesy bolo povinné obnoviť a močiare odvodniť a zalesniť. Prikazoval tiež zakladanie parkov a výsadbu ovocných stromov, topoľov

---

¹² Veda a história nie je nuda: keď Karol IV. písal zákony alebo Karolínsky majestát / *Maiestas Carolina* [online]. [cit. 13. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/veda-a-historie-neni-nuda-kdyz-karel-iv-psal-zakon>>

¹³ Z osnovy zákonníka Karola IV. známeho pod názvom „*Maiestas Carolina*“. 1355 [online]. [cit. 13. októbra 2024]. Dostupné na internete: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2015/MP201Zk/um/web/doc/stredovek/Maiestas_Carolina_1355.pdf>

¹⁴ Dejiny ochrany našej prírody. [online]. [cit. 13. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.lesmedium.sk/o-com-sa-pise/dejiny-ochrany-nasej-prirody>>

¹⁵ História lesníctva. [online]. [cit. 13. októbra 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.forestportal.sk/odborna-sekcia-i/informacie-o-lesoch/zakladne-informacie-o-lesoch/historia-lesnictva/>>

a vrb na brehoch riek. Poriadok zaviedol aj rozdelenie lesov na hospodárske, ozdobné porasty a parky a ustanovil pojem lesného hospodára a lesnej stráže, čo sú pojmy pretrvávajúce v dnešnej legislatíve. Reformy Jozefa II. viedli k vydaniu prvého uhorského lesného zákona (zak. Čl. LVII/1791), ktorý sa snažil obmedziť pustošenie lesov. Nasledovali ďalšie zákony, ako napríklad čl. XX a XXI/1807 o zachovaní lesov. Kráľ Ladislav IV. v roku 1823 povýšil hájnikov kráľovských lesov Spiša a Šariša do stavu zemanov, čím ich oslobodil od ochrannej služby. Zákonný článok X/1848 sa usiloval o vytvorenie komplexného lesného zákona, ale pre revolúciu nebol dokončený. Po porážke uhorských stavov bol 24. júna 1857 cisárskym patentom na územie bývalého Uhorska rozšírený rakúsky lesný zákon z roku 1852, ktorý platil až do roku 1867. Po obnovení konštitúcie bol znova zavedený zákon z roku 1807, ktorý však nezodpovedal novým povojnovým pomerom a musel byť nahradený modernejšou legislatívou zohľadňujúcou zmenené právne, majetkové a hospodárske podmienky.¹⁶

Novým právnym dokumentom upravujúcim správu lesov sa stal zákonný článok XXXI/1879, známy ako lesný zákon, ktorý bol v platnosti na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi aj po vzniku Československej republiky v roku 1918. Tento zákon bol recipovaný ako zákon č. 11/1918 a následne doplnený zmenami, ktoré prinieslo československé zákonodarstvo¹⁷. Ďalším doplnkom k tomuto zákonu bol zákoný článok XII/1894, ktorý sa týkal poľnohospodárstva a poľnej polície.¹⁸

Zákon z roku 1879 určoval, že štátne, obecné, cirkevné a priemyselné lesy, vrátane lesov patriacich banským podnikom, museli byť spravované na základe pravidelných hospodárskych plánov.¹⁹ Tieto plány museli zohľadňovať stav a rozlohu lesov, potreby ich vlastníkov a princípy racionálneho využitia, aby bola zabezpečená trvalá udržateľnosť a stála ťažba lesov. Zákon stanovil, že majitelia lesov sú povinní prijať do zamestnania odborných lesných úradníkov na zabezpečenie dodržiavania hospodárskych plánov, pričom ich vymenovanie musel potvrdiť administratívny výbor. V prípade potreby mohla vláda priamo vymenovať týchto úradníkov, pričom informovala administratívny výbor. Okrem toho museli majitelia zabezpečiť primeraný počet hájnikov, pričom jeden hájnik mohol mať na starosti len jeden les. Výnimkou bolo povolenie administratívneho výboru, ktoré umožňovalo viacerým menším vlastníkom zdieľať jedného hájnika, ak lesy mali malú rozlohu alebo nízku hodnotu.

Zákon definoval aj štruktúru lesopolitických orgánov. Na úrovni prvej inštalácie bol lesopolitickým úradom administratívny výbor, zatiaľ čo najvyššiu inštaláciu predstavovalo Ministerstvo poľnohospodárstva. Ministerstvo určovalo pravidlá a dohliadalo na vykonávanie

---

¹⁶ STOCKMANN, Viliam. Vývoj lesného hospodárstva v Rakúsko-Uhorsku: Rakúsko-Uhorsko vydáva lesnícku legislatívu (15. časť). Lesník: časopis zamestnancov Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik. Lesy Slovenskej republiky, 2016, 20-21. ISSN 1337-9380. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.library.sk/ar1-sldk/sk/detail-sldk_un_cat-0085029-Vyvoj-lesneho-hospodarstva-v-RakuskoUhorsku/>

¹⁷ Zákon č. 11/1918. o zřízení samostatného státu československého. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1918-11>>

¹⁸ ZLOCHA. R. Vývoj štátnej správy lesného hospodárstva. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.lesmedium.sk/casopis-letokruhy/2012/letokruhy-2012-09/vyvoj-statnej-spravy-lesneho-hospodarstva>>

¹⁹ História lesníctva. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.forestportal.sk/odborna-sekcia-i/informacie-o-lesoch/zakladne-informacie-o-lesoch/historia-lesnictva/>>

zákona, pričom rozdelilo krajinu na lesné okresy. Každý okres mal svojho štátneho lesného inšpektora, ktorý riadil miestne lesné obvody. Lesný zákon zriaďoval funkciu lesného referenta, ktorý mal povinnosť aspoň raz do roka navštíviť svoj obvod, preveriť stav lesov a podať správu krajiniskému úradu. Majitelia lesov boli povinní umožniť vstup lesného referenta na svoje pozemky.

Právne normy tiež stanovovali kvalifikačné predpoklady pre výkon funkcií lesných úradníkov a horárov. Lesným úradníkom mohla byť iba osoba mravne bezúhonná, ktorá úspešne absolvovala lesnícku akadémiu a zložila štátnu skúšku. Horár, ktorý mohol vykonávať aj dohľad nad poľovačkami, musel byť taktiež mravne bezúhonný, starší ako 24 rokov a do 10 rokov od vyhlásenia zákona zložiť odbornú skúšku.

Zákon obsahoval ustanovenia o priestupkoch, napríklad krádež alebo poškodenie majetku v lese, ak hodnota škody nepresiahla 60 Kč. Tieto priestupky boli trestané peňažnými pokutami alebo väzením, pričom maximálna dĺžka väzenia bola 10 dní. V prípade, že škoda presiahla 60 Kč alebo za určitých okolností, bola krádež považovaná za zločin podľa trestného zákonníka. Tento lesný zákon bol platný až do jeho zrušenia zákonom č. 166/1960 Zb. o lesoch a lesnom hospodárstve,²⁰ ktorý bol nahradený zákonom č. 61/1977 Zb. o lesoch²¹. Od 1. septembra 2005 je účinný zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch, ktorý v § 2 definuje les ako ekosystém tvoriaci lesný pozemok s porastom, rastlinnými a živočíšnymi druhmi a pôdou s jej hydrologickými a vzdušnými vlastnosťami. Tento zákon rozdeľuje lesy na hospodárske, ochranné a lesy osobitného určenia a stanovuje zásady na ich ochranu s cieľom udržať a zvyšovať ich odolnosť a ekologickú stabilitu. Zákon č. 326/2005 Z. z. potvrdzuje právo verejnosti využívať lesy, čím sa zvyšuje potreba zaistenia efektívnej ochrannej služby. K lesu je nevyhnutné pristupovať s úctou.²² V podmienkach Slovenskej republiky je zakázané akékoľvek poškodzovanie alebo neoprávnené využívanie lesa, čo je monitorované a kontrolované. V prípade odhalenia lesnou strážou môže byť osoba, ktorá poruší tieto pravidlá, pokutovaná.²³

Historické postavenie poľnej stráže

Historicky sa ochrana pôdy uskutočňovala predovšetkým z hľadiska vlastníckych práv k pozemkom a ich udržiavania, nie s dôrazom na ochranu pôdy ako súčasti životného prostredia.²⁴ Napriek tomu, právne predpisy v minulosti regulovali využívanie pôdy a chránili ju pred ďalším poškodzovaním. Na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi bol v platnosti zákon

---

²⁰ Zákon. č. 166/1960 Zb. o lesoch a lesnom hospodárstve. . [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1960/166/19610101.html>>

²¹ Zákon č. 61/1977 Zb. o lesoch. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1977/61/19930822.html>>

²² Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch. . [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-326>>

²³ DUBEŇ. P. *Koordinácia ochrany prírody v rámci kontroly environmentálnej kriminality*. Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“ 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s 21.

²⁴ Zákon č. 12/1994 Z. z. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/12/19940204>>

č. XII/1894 o poľnom hospodárstve a poľnej polícii, ktorý síce priamo nedefinoval pojem poľný majetok, ale obsahoval ustanovenia o priestupkoch súvisiacich s poľnou políciou a ochranou pozemkov, predovšetkým tých slúžiacich na poľnohospodárske účely.

Podľa zákona č. XII/1894 sa priestupku dopúšťal ten, kto napríklad kradol poľnohospodárske plodiny, poškodzoval alebo nelegálne prenášal hraničné a výstražné znaky, ničil alebo poškodzoval stromy a sadenice, alebo spôsoboval škody na hospodárskych nástrojoch či znakoch. Takisto sem patrili činy ako nelegálna pastva, prechod dobytky cez cudzie pozemky alebo neoprávnené použitie poľnohospodárskeho náradia. Výška škody určovala, či bol čin posudzovaný ako priestupok alebo trestný čin, pričom hranica bola stanovená na 60 Kč. Ak škoda túto sumu presiahla, konanie bolo kvalifikované ako trestný čin, okrem prípadov, keď krádež bola zločinom bez ohľadu na hodnotu alebo keď sa uplatňovalo súkromné právo. Za priestupky boli ukladané peňažné pokuty do výšky 100 alebo 200 Kč. Prit'azujúcimi okolnosťami boli napríklad spáchanie priestupku počas sviatkov, v noci, na ohradenom mieste alebo napriek výslovnému zákazu. Recidíva v rámci dvoch rokov mohla viesť k zdvojnásobeniu pokuty. V prípade, že pokuta nebola vymožitelná, páchatel' bol odsúdený na väzbu, pričom za každých 5 Kč pokuty bol jeden deň väzenia. Minimálna doba väzenia bola 12 hodín a maximálne 10 dní. Alternatívou mohli byť aj nútené verejné práce. Premlčacia lehota pre priestupky bola stanovená na šesť mesiacov a uložený trest bol premlčaný po uplynutí jedného roka.

Zákon tiež upravoval miestnu a vecnú príslušnosť pri riešení poľnopolicajných priestupkov, ktoré riešili štátne policajné úrady a obecné orgány, pričom starosta mohol riešiť priestupky s pokutou do 40 Kč. Ak bola škoda vyššia, vec sa presúvala na príslušné vyššie orgány. Obce mali povinnosť zamestnávať poľných strážnikov, ktorí dohliadali na ochranu poľnohospodárskeho majetku a zabezpečovali, aby priestupky boli včas identifikované a riešené. Títo strážnici museli byť mravne bezúhonní, starší ako 24 rokov a museli zložiť prisahu pred okresným úradom, ktorý im vydal legitimáciu a služobný odznak. Tento právny rámec poskytoval podrobnú úpravu nielen o ochrane poľnohospodárskej pôdy, ale aj o povinnostiach a právach obcí a jednotlivcov pri jej ochrane a užívaní. Poľní strážnici mali právomoc priamo zasahovať pri odhalení priestupku, mohli požadovať identifikáciu páchatel'a, zadržať ho, ak sa bránil, a odobrať ukradnuté veci alebo nástroje. Odňaté veci sa odovzdávali starostovi obce, ktorý ich uschoval, kým sa nevyjasnila situácia s ich majiteľom. Ak si poškodený neuplatnil nárok do ôsmich dní, veci sa predali a výťažok bol použitý na pokrytie nákladov a škôd.

História poľnej stráže sa postupne premieta na jeho súčasné postavenie, ktoré upravuje zákon č. 255/1994 Z. z. o poľnej stráži, ktorý bol prijatý s cieľom upraviť fungovanie a pôsobnosť poľnej stráže na území Slovenskej republiky. Tento právny predpis stanovuje právomoci, povinnosti a organizáciu poľnej stráže, ktorá zohráva úlohu v ochrane poľnohospodárskeho majetku, plodín a iného majetku nachádzajúceho sa na poľnohospodárskej pôde.²⁵

Zákon taktiež definuje poľnú stráž ako orgán, ktorého úlohou je zabezpečovať ochranu úrody pred krádežami, poškodzovaním a inými negatívnymi zásahmi, ktoré by mohli ohroziť

²⁵ Zákon č. 255/1994 Z. z. o poľnej stráži. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/255/20131001>>

poľnohospodársku produkciu. Príslušníci poľnej stráže sú zodpovední za vykonávanie hliadok a kontrol na pozemkoch a majú oprávnenie vykonávať zásahy pri podozrení na porušovanie zákona. Medzi kľúčové prvky zákona patrí aj vymedzenie práv a povinností členov poľnej stráže, ktoré zahŕňajú právomoc zastaviť podozrivé osoby, vykonávať kontroly a pri odôvodnených prípadoch privolať políciu. Zároveň zákon zdôrazňuje, že členovia poľnej stráže musia byť náležite vyškolení a musia spĺňať určité podmienky na výkon tejto funkcie. Predmetný zákon zároveň upravuje spoluprácu poľnej stráže s orgánmi štátnej správy, samosprávou a inými relevantnými subjektmi, čím sa zabezpečuje účinná ochrana a koordinácia pri ochrane poľnohospodárskej produkcie. Za výkon tejto činnosti zodpovedajú jednotlivé samosprávy, ktoré môžu organizovať poľnú stráž na svojom území podľa aktuálnych potrieb. Hlavným cieľom predmetného zákona je posilniť bezpečnosť a ochranu majetku v poľnohospodárstve, a tým podporiť stabilitu a rozvoj vidieckych oblastí.²⁶

Historické postavenie poľovníckej stráže

V starovekom Ríme sa zvieratá považovali za „vec nikoho“ (res nullius), čo znamenalo, že každý ich mohol loviť. Avšak ak sa lovec chcel dostať na cudzí pozemok, bolo nevyhnutné získať súhlas od majiteľa pozemku.²⁷ Na území Slovenska sa prvé písomné záznamy o opatreniach na ochranu lesov a zveri objavili už počas vlády Ladislava I. Svätého. V roku 1095 vydal nariadenie, ktorým zakázal lov zveri počas dní pracovného pokoja tzn. v nedeľu a vo sviatok.²⁸ V roku 1157 kráľ Gejza II. z dynastie Arpádovcov vydal listinu známu ako *Magnus*, ktorá stanovila osobitnú ochranu kráľovskej zveri a zakázala poľovačku v nedeľu a počas sviatkov. V roku 1265 kráľ Belo IV. nariadil prostredníctvom výsadnej listiny zákaz poľovania a rybárčenia v niektorých oblastiach pod Tatrami. V roku 1504 kráľ Wladyslaw II. Jagelovský vydal piaty dekrét o poľovníctve, ktorým sa poddaným zakázalo loviť niektoré druhy zveri vrátane jeleňov, srncov, diviakov, zajacov, bažantov, jariabkov a chytenie vtákov. Neskôr, v roku 1786, cisár Jozef II. Habsburský prijal poľovnícky poriadok, ktorý obsahoval ďalšie regulácie v oblasti lovu.²⁹ Mária Terézia spolu s Jozefom II. v roku 1786 zaviedli prísnejšie pravidlá na ochranu práv poľovníctva, pričom pytliactvo bolo považované za formu krádeže. V roku 1802 František II. zaviedol obdobie ochrany pre vybrané druhy zveri a zakázal lov samíc v období párenia a starostlivosti o mláďatá.³⁰ Komplexná právna úprava poľovníctva na území Uhorska bola zavedená počas vlády Františka Jozefa I., pričom od roku 1883 stratili platnosť staré poľovnícke privilégia a právo na poľovníctvo sa pevne viazalo k vlastníctvu pozemkov. Takmer po uplynutí polstoročia sa prenajímatelia poľovních revírov, predovšetkým na východnom Slovensku, začali spájať do loveckých spolkov a združení. Prvý známy takýto spolok, ktorý založili karpatskí Nemci v roku 1833, niesol názov Kesmarker Jagdverein.

²⁶ Zákon č. 255/1994 Z. z. o poľnej strážii. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/255/20131001>>

²⁷ História organizovaného poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.polovnictvo.sk/o-nas/historia-polovnictva>>

²⁸ Poľovnícka osveta – Vývoj poľovníctva od počiatku až do dnes. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.prelovca.sk/o-polovnictve/polovnicka-osveta-0/>>

²⁹ História organizovaného poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.polovnictvo.sk/o-nas/historia-polovnictva>>

³⁰ Poľovníctvo, právo verejné. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.ucps.sk/POLOVNICTVO_PRAVO_VEREJNE>

Zákonné úpravy poľovníckych práv v bývalom Uhorsku, a teda aj na území Slovenska, však prišli až počas vlády cisára Františka Jozefa I. Na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi bolo poľovnícke právo upravené zákonom čl. XX/1883, ktorý sa stal známym ako Slovenský poľovnícky zákon. Tento zákon platil až do roku 1947.³¹ Poľovnícke právo bolo nerozlučne spojené s vlastníctvom pozemkov, takže právo na lov mal vlastník pôdy alebo osoba, ktorá od neho toto právo získala alebo bola oprávnená loviť na základe jeho povolenia. Spojenie viacerých vlastníkov na účely spoločného vykonávania poľovníctva bolo záležitosťou súkromného práva, pričom prípadné spory boli riešené súdmi. Tieto spojené revíry mohli vzniknúť aj v prípadoch, keď už susedné pozemky samostatne tvorili vlastné poľovné revíry³². Zákonný článok XX/1883 sa venoval aj otázkam škody spôsobenej zverou a lovom. Podľa tohto zákona bol držiteľ poľovného revíru alebo jeho nájomca povinný nahradiť škodu, ktorú spôsobila len vysoká zver, konkrétne jeleň a daniel. Naopak, škody spôsobené dravou alebo škodnou zverou sa neodškodňovali, pretože tieto zvieratá mohol vlastník pozemku kedykoľvek uloviť. O škodách spôsobených poľovaním či zverou rozhodovali sudy, pričom poškodený musel oznámiť vznik škody do ôsmich dní.

Slovenský poľovnícky zákon z roku 1883 obsahoval ustanovenia o zodpovednosti za porušenie predpisov³³ v kapitole V, ktorá sa venovala poľovníckym priestupkom a ich trestaniu. Podľa § 34 zákona, ak pri priestupku vznikla škoda na stave zveri, mohla sa oprávnená osoba dožadovať náhrady škody pred súdom, ktorý rozhodoval o priestupku a uložení pokuty. V § 45 sa uvádzalo, že náklady a priame škody spôsobené trestným činom mohli byť zahrnuté do trestného konania, s výnimkou prípadov, keď nárok na náhradu škody smeroval na občianske sudy. Podľa § 35 zákona sa na osobu obvinenú z viacerých priestupkov, napríklad z nelegálneho lovu v cudzom revíri, vzťahovala zásada kumulácie peňažných trestov. Majitelia, nájomcovia revírov a dozorný personál spolu s orgánmi zodpovednými za verejný poriadok mali právo priviesť každého pristihnutého pri nelegálnom love k najbližšej miestnej autorite na zistenie totožnosti. V roku 1936 bol prijatý zákon č. 57/1936 Zb., ktorý vyhlásil pytliactvo za trestný čin. Podľa tohto zákona sa pytliactva dopustila osoba, ktorá si neoprávnene privlastnila zver. Zločin pytliactva bol obzvlášť závažný, ak sa udiel na zveri vo zvernici, s osobitnou smelosťou alebo ak hodnota zveri presahovala 500 Kčs. Takéto prípady boli trestané podľa Trestného zákona. V roku 1947 bol prijatý nový zákon č. 225/1947 Zb. o poľovníctve, ktorý zrušil zákon XX/1883. Tento zákon obsahoval komplexné ustanovenia o ochrane zveri, zakázaných spôsoboch lovu, škodách spôsobených zverou a lovom a trestných opatreniach. Zaviedol pojmy ako priestupok pytliactva, prečin pytliactva, zločin pytliactva a priestupok podielníctva na pytliactve. Medzi správne priestupky patrili aj menej závažné porušenia zákona, ktoré boli trestané administratívne. Nedostatkom tohto zákona bolo rozdelenie zveri na „úžitkovú“ a „škodlivú“, pričom medzi škodlivú zver boli zaradené aj šelmy a dravce, ktoré sú dnes považované za chránené druhy. Ak sa porušili ustanovenia zákona o poľovníctve a nešlo o

---

³¹ História organizovaného poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.polovnictvo.sk/o-nas/historia-polovnictva>>

³² Poľovníctvo, právo verejné. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.ucps.sk/POLOVNICTVO_PRAVO_VEREJNE>

³³ Poľovnícke združenie Zázrivá – Z histórie poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.pzzazriva.sk/historia/>>

trestný čin, okresný národný výbor mohol vinníka potrestať pokutou do 5 000 Kčs. Pri opakovaní priestupku alebo ak došlo k značnej škode, mohla pokuta dosiahnuť až 10 000 Kčs. Ak páchatel' nebol schopný zaplatiť uloženú pokutu, zákon č. 225/1947 Zb. o poľovníctve umožňoval uloženie trestu väzenia. Výška trestu závisela od miery zavinenia a mohla dosiahnuť až 14 dní. Ak bola pokuta vyššia ako 5 000 Kčs, trest väzenia mohol byť predĺžený až na jeden mesiac. Okresný národný výbor mal tiež právomoc uložiť trest prepadnutia zveri, ktorá bola ulovená alebo usmrtená v rozpore s ustanoveniami tohto zákona.

Zákon o poľovníctve z roku 1947 ustanovoval aj povinnú organizáciu pre držiteľov domácich loveckých lístkov, ktorou bola Československá poľovnícka jednota. Táto organizácia bola zodpovedná za organizovanie skúšok z poľovníctva v súlade so skúšobným poriadkom a členstvo v nej bolo povinné pre všetkých, ktorí vlastnili lovecké lístky. Strata členstva automaticky znamenala stratu loveckého lístka a naopak, bez loveckého lístka nebolo možné byť členom tejto organizácie. Zákon tiež zakazoval existenciu akejkoľvek inej poľovníckej organizácie, čím sa zabezpečovala centralizácia a kontrola nad poľovníckymi aktivitami.³⁴ Aktuálne platný zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve, nadväzuje na dlhú tradíciu legislatívy týkajúcej sa poľovníctva, ktorá ho vníma ako špecifickú činnosť človeka zameranú na vzťah k prírode a zveri. Táto činnosť sa sústreďuje na ochranu, zachovanie a optimálne využívanie zveri ako súčasti prírodného bohatstva. Poľovníctvo už historicky predstavovalo integrálnu súčasť starostlivosti o životné prostredie, ktoré podporuje racionálne využívanie lesov a poľnohospodárskej pôdy bez ich narušenia. Podľa tohto zákona je na dodržiavanie predpisov v poľovníckom revíre zodpovedná poľovnícka stráž. Táto inštitúcia má za úlohu predchádzať pytliactvu a zabezpečovať dodržiavanie všeobecných pravidiel poľovníctva. Poľovnícka stráž musí byť ustanovená pre každých začatých 500 hektárov poľovníckeho revíru, čím sa zaisťuje adekvátna kontrola a ochrana poľovních oblastí. Hlavným cieľom zákona je zabezpečiť, aby všetky druhy voľne žijúcej zveri boli zachované v prírode v optimálnych počtoch, vo vysokej kvalite a v dobrom zdravotnom stave, čím sa podporuje biodiverzita a ekologická rovnováha.³⁵

Historické postavenie rybárskej stráže

V stredoveku bol rybolov jedným z hlavných zdrojov obživy, keďže rieky a jazerá poskytovali hojný prístup k rybám, čo predstavovalo jednoduchý spôsob, ako získať potravu pre menej majetných. Ryby sa stali bežným obchodným artiklom a boli voľne predávané na trhoch v mestách.³⁶ S časom si však panovníci uvedomili, že rybolov môže byť lukratívnym zdrojom príjmov bez nutnosti investovať do chovu rýb. Preto bol rybolov v 13. storočí zaradený medzi kráľovské výsady, čím sa rybolov stal regulovanou činnosťou. Mestá a zemepáni, ktorí chceli rybolov vykonávať, museli požiadať o tzv. kráľovský regál, ktorý im udeľoval právo na lov rýb. Príkladom takejto regulácie je nariadenie palatína Františka Wesselényiho z roku 1655 na Strečnianskom panstve, kde prikázal hájnikom, aby zabraňovali cudzincom loviť, chytať

³⁴ Poľovnícke združenie Zázrivá – Z histórie poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.pzzazriva.sk/historia/>>

³⁵ Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve. [online].[cit.16. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2009-274>>

³⁶ Slovenský rybársky zväz – Z histórie rybárstva. [online].[cit.17. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.srzrada.sk/o-nas/z-historie-rybarstva/>>

vtáky a ryby, a tiež zakázal lov pstruhov v riekach. Podobné nariadenia vydal v roku 1583 Rudolf Habsburský, ktorý zaviedol rybárske poriadky pre Podunajsko. Tie boli neskôr obnovené a rozšírené Karolom III. Habsburským v roku 1729 a Máriou Teréziou v roku 1771.³⁷

Až v druhej polovici 19. storočia došlo na celom území Slovenska k významnejšej úprave rybárskeho práva. Dôvodom bol úpadok rybárstva v tečúcich vodách, ktoré sa stále častejšie využívali na priemyselné účely a plavbu, čím sa zhoršovali životné podmienky pre ryby. Rybárske právo bolo v tom čase považované za súkromné právo a o jeho rozsahu a trvaní rozhodovali sudy, pričom sa týkalo len tečúcich vôd. Podľa § 18 českého zemského zákona č. 22/1885 bolo povinnosťou miestnych národných výborov a polície zabezpečovať dodržiavanie rybárskych predpisov a hlásiť priestupky okresným národným výborom na účely trestného konania. Orgány trhovej polície mali tiež povinnosť kontrolovať dodržiavanie zákona a zabezpečiť, aby sa na trhoch nepredávali ryby, ktoré nedosahovali stanovenú minimálnu mieru. Majitelia rybárskych práv mali právo ustanoviť dozorné orgány na ochranu svojich rybárskych práv. Tieto orgány museli byť schválené okresným národným výborom, ktorý im vydal osvedčenie po zložení prísahy alebo sľubu. Dozorní členovia museli mať československé občianstvo, byť starší ako 20 rokov, byť telesne spôsobilí a dôveryhodní. Dozorné orgány mali povinnosť informovať okresný národný výbor o priestupkoch, aby mohlo dôjsť k trestnému stíhaniu.

Predmetné dozorné orgány boli predovšetkým oprávnené:

1. Odobrať ulovené ryby osobám prichyteným pri porušení zákona,
2. Zhabať zakázané rybárske náradie a zariadenia,
3. Zadržať náradie a úlovky osobám, ktoré lovili ryby bez rybárskeho lístka či povolenia.

Tieto veci museli byť následne odovzdané okresnému národnému výboru spolu s trestným oznámením. Osvedčenie na výkon činnosti dozorného orgánu mohol okresný národný výbor odňať, ak osoba stratila občianstvo, telesnú spôsobilosť alebo dôveryhodnosť. Na Slovensku platil aj rybársky zákon č. XIX/1888, ktorý zahŕňal právo na chov, lov rýb a chytanie rakov, pričom správnyimi orgánmi v netrestných veciach bol okresný úrad. Trestné ustanovenia obsahovala VI. hlava Trestného zákonníka s trestnými sadzbami od 10 do 400 Kč. Neskôr vládne nariadenie č. 306/1936 Zb. upravilo rybárstvo na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi.³⁸

Tieto právne normy boli zrušené až zákonom č. 62/1952 Zb.³⁹, ktorý bol nahradený zákonom č. 102/1963 Zb., definujúcim ochranu rybárstva ako ochranu rýb a vodných živočíchov pred škodlivými zásahmi a nepriaznivými vplyvmi. Tento zákon ustanovil povinnosť užívateľov rybníkov a rybárskych revírov zriadiť rybársku stráž, ktorá dohliadala na

---

³⁷ Stručný prehľad dejinami rybárstva. [online].[cit.17. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://srzlm.sk/historia/z-historie-4>>

³⁸ Stručný prehľad dejinami rybárstva – ochrana rybárstva, cechy a vývoj rybárstva u nás po ich zániku do roku 1939. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://srzlm.sk/historia/z-historie-4>>

³⁹ Zákon č. 62/1952 Zb. o rybárstve. (zrušený) [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete:<<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1952/62/19530101.html>>

dodržiavanie pravidiel.⁴⁰ Vyhláška č. 103/1963 Zb. upravovala podmienky členstva v rybárskej strážii, vedenú okresným národným výborom.⁴¹ Následná právna úprava predstavoval zákon č. 139/2002 Z. z. o rybárstve, ktorý charakterizoval rybárske právo ako právo na ochranu, chov a lov rýb a oprávnenie užívať pobrežné pozemky.⁴²

Ochrana rybárstva zahŕňa predchádzanie škodlivým zásahom a starostlivosť o rybárske revíry, pričom rybársku stráž ustanovuje obvodný úrad životného prostredia.

Historické postavenie stráže prírody

Ochrana prírody sa dostala do právnych predpisov už veľmi skoro v histórii. Napríklad v 3. storočí pred n.l. indický kráľ Ašóka nariadil na kamenných stĺpoch zákazy lovu niektorých druhov zvierat. V stredoveku bola ochrana prírodných zdrojov, ako sú lesy a vody, už aktuálnou témou. Podľa literárnych zdrojov sa o túto ochranu starali špeciálne ustanovené osoby vybrané vtedajšími vládcami. Tieto osoby tvorili štruktúru alebo aparát zodpovedný za ochranu prírody a prírodného bohatstva. Významná zmena v ochrane prírody nastala v roku 1854, keď bolo vydané Nariadenie o prisahách ochranného personálu lesov a dozorného personálu pre poľovníctvo a poľovnícke služby. Neskôr, v roku 1872, bolo vydané nariadenie týkajúce sa poľnohospodárskeho strážneho personálu a v roku 1875 sa ochrana rozšírila aj na poľné majetky. Koncom 19. storočia sa terminológia zmenila, keď sa pojmy „ochranný personál“ nahradili výrazmi „ochranné služby“, „strážny personál“ a „prísažná stráž“.

V roku 1949 bol prijatý zákon č. 86/1949 Zb. o prísažných hájnikoch, ktorým sa zabezpečovala ochrana lesov, poľných majetkov, poľovníctva, rybárstva, vôd a vodných stavieb. Tento zákon bol sprevádzaný vyhláškou č. 615/1949 a znamenal zásadnú reformu v oblasti ochrany prírodných zdrojov, čím nahradil dovtedy platné nariadenie z roku 1854. Podľa tohto zákona mohli byť prísažnými osobami len tie, ktoré boli schválené na okresnom národnom výbore a preukázali tzv. štátnu spoľahlivosť. Títo hájníci mohli vykonávať službu v rôznych oblastiach ochrany, pracovať pre viacerých zamestnávateľov a mali oprávnenie nosiť zbraň. Prísažný hájnik mal oprávnenie zadržať osobu prichytenú pri trestnom čine, vykonať prehliadku odevu a predmetov a odobrať veci súvisiace s trestnou činnosťou. Zákon č. 86/1949 Zb.⁴³ a vyhláška č. 615/1949 Zb. platili do roku 1974, keď bol prijatý zákon č. 135/1974 Zb. o

---

⁴⁰ Zákon č. 102/1963 Zb. o rybárstve. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/102/19631219.html>>

⁴¹ Zákon č. 103/1963 Zb. VYHLÁŠKA Ministerstva poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva z 19. decembra 1963, ktorou sa vydávajú vykonávacie predpisy k zákonu o rybárstve. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/103/19631219.html>>

⁴² Zákon č. 216/2018 Z. z. z 13. júna 2018 o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. . [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/216/>>

⁴³ Zákon č. 86/1949 Zb. o prísažných hájnikoch na ochranu lesov, poľného majetku, poľovníctva, rybárstva a vôd a vodných diel. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1949/86/19490407.html>>

štátnej správe vo vodnom hospodárstve⁴⁴ a zákon č. 100/1977 Zb. ⁴⁵o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva, ktorým bol zrušený aj zákon č. 12/1947 Zb. o označení prísaznej stráže.

Od roku 1854 sa na ochranu prírody používali cisárske a neskôr uhorské nariadenia, napríklad zákonný článok XXXIX/1881. Postupne sa začali vyhlasovať prírodné rezervácie, ktoré prispeli k rozvoju ochrany prírody. Prvé prírodné rezervácie na Slovensku vznikli z iniciatívy Karola Kaána, zakladateľa ochrany prírody v Uhorsku. Medzi prvé patrili Slovenská Lupča – Ponická huta, Slovenská Lupča – Polesie Šalková, Dobročský a Badínsky prales (1895 – 1913). Karol Kaán bol aj predsedom uhorskej Štátnej rady ochrany prírody. Významnými osobnosťami ochrany prírody boli aj Eugen Janota, organizátor tatranskej stráže, a Mikuláš Szontágh, ktorý podporoval ochranné opatrenia v Tatrách. Už pred vznikom prírodných rezervácií vznikali chránené územia, napríklad kúpeľný ostrov v Piešťanoch, vyhlásený kráľovským patentom v roku 1682.

Právne predpisy na ochranu prírody začali v období prvej Československej republiky vydávať Ministerstvo školstva a národnej osvety v Prahe a Úrad pre správu Slovenska v Bratislave. V roku 1919 bol založený Vládny komisariát na ochranu pamiatok na Slovensku, ktorý bol posilnený nariadeniami o trestných sankciách za poškodenie pamiatok. Napriek množstvu návrhov zákonov o ochrane prírody počas 20. storočia sa prvý významný zákon prijal až v roku 1955. Tento zákon č. 1/1955 Zb. o štátnej ochrane prírody zaviedol základné pojmy a dal konzervátorom právomoc konať na ochranu prírody.⁴⁶ V 60. rokoch sa v niektorých chránených územiach objavili strážcovia, ktorí plnili rôznorodé úlohy od ochrany terénu po sprevádzanie exkurzií. Nový zákon č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny nahradil zákon z roku 1955 a rozšíril definície, ako napríklad chránené územie a národný park. Zákon z roku 1994 zaviedol aj stráž prírody s cieľom lepšie ochraňovať prírodné bohatstvo.⁴⁷ Dnešná právna úprava je obsiahnutá v zákone č. 543/2002 Z.z., ktorý definuje ochranu prírody ako aktivity na zabránenie zásahom ohrozujúcim životné podmienky, prírodné dedičstvo a stabilitu krajiny. Zákon bol viackrát novelizovaný, pričom posledná významná novela nadobudla účinnosť 23. júla 2024. Táto novela priniesla zmeny v oblasti ochrany drevín, chránených území a druhov, ako aj v kompetenciách orgánov ochrany prírody.⁴⁸

Historické postavenie vodnej stráže

Práve voda je jednou zo základných zložiek životného prostredia a jej dôležitosť z hľadiska ekonomického a ekologického je neoceniteľná, čo si vyžaduje osobitnú pozornosť. Už

---

⁴⁴ Zákon č. 135/1974 Zb. o štátnej správe vo vodnom hospodárstve. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1974/135/20020601>>

⁴⁵ Zákon č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1977/100/19780101.html>>

⁴⁶ Zákon č. 1/1955 Zb. o štátnej správe vo veciach plavby. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1955/1/19550103.html>>

⁴⁷ Zákon č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.epi.sk/zz/1994-287>>

⁴⁸ Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-543>>

od dávnych čias, a to napríklad v rímskom práve, sa voda považovala za objekt hodný osobitnej právnej regulácie. V rímskom práve bola voda označovaná ako vec, aj keď nie vždy spĺňala všetky kritériá civilnoprávneho vymedzenia. Bola zaradená medzi veci, ktoré boli vylúčené zo súkromného obchodu. Do tejto kategórie patrili nielen objekty spojené s náboženským kultom, ale aj veci označované ako „ľudského práva“, ktoré boli určené pre všeobecné využívanie. Medzi tieto veci patrili vzduch, tečúca voda, more a morské brehy.

Na Slovensku bola voda v minulosti chránená hlavne pre jej hospodárske využitie, napríklad v baníctve, na zavlažovanie v poľnohospodárstve a na hygienické účely pre zdravie ľudí a hospodárskych zvierat. Čiastočne bola chránená aj kvôli rybárstvu a kúpeľníctvu. Hlavným dôvodom, prečo sa ochrana vody nevenovala väčšia pozornosť skôr, bola dobrá dostupnosť vody na našom území. Pozornosť sa začala výraznejšie sústreďovať na vodné zdroje až s príchodom technického rozvoja koncom 19. storočia. Právna regulácia vody bola zakotvená v zákonnom článku č. XXIII/1885 o vodnom práve, ktorý bol neskôr doplnený zákonným článkom č. XVIII/1913. Tento zákon zakazoval v § 24 znečisťovanie vôd škodlivými látkami, bez ohľadu na to, či išlo o verejné alebo súkromné vody. Vody boli spravované podľa princípu voľného alebo verejného nakladania.⁴⁹ V Čechách bol tento zákon dostupný v nemčine a češtine, zatiaľ čo v Uhorsku len v maďarčine.

Predchodcom modernej vodnej stráže bola vodná polícia, ktorá bola upravená zákonom č. 25/1886 slezského zemského zákonníka, týkajúceho sa opatrení pre vodnú a lesnú políciu. Tento zákon platil len na území bývalého Sliezska a obsahoval ustanovenia o dozore nad vodnými tokmi a vodnými dielami, ktorý vykonávali porieční inšpektori a porieční strážnici.⁵⁰ Podľa § 10 tohto zákona bol v každom okrese ustanovený dôveryhodný muž ako poriečny inšpektor, pričom tento úrad bol čestný a mal trvať tri roky, pokiaľ zemský výbor nerozhodol o jeho predčasnom skončení. Úlohou poriečneho inšpektora bolo dohliadať na prácu poriečnych strážnikov, ktorí mali povinnosť pravidelne obchádzať vodné toky v rámci svojho obvodu, osobitne po povodniach, sledovať vzniknuté škody a oznamovať ich starostom obcí a poriečnemu inšpektorovi. V prípade, že niekto porušil ustanovenia zákona o vodnom práve, hrozil mu trest vo forme pokuty od 5 do 200 zlatých alebo väzenia na obdobie od jedného dňa do 40 dní. Ak sa priestupok spájal so značnou škodou alebo ohrozením verejného záujmu, pokuta mohla dosiahnuť až 500 zlatých a väzenie sa mohlo predĺžiť na tri mesiace. Rozhodovanie o treste bolo v kompetencii okresného politického úradu. Ak páchatel nemohol zaplatiť pokutu, bola táto pokuta premenená na väzenie podľa vzorca: 24 hodín väzenia za každých 5 zlatých pokuty. Okrem samotného trestu sa tiež ukladala povinnosť nahradiť spôsobenú škodu. Premlčacia lehota na stíhanie priestupkov bola stanovená na šesť mesiacov od spáchania činu.

Na území Slovenska boli priestupky týkajúce sa vody upravené zákonným článkom č. XXIII/1885 o vodnom práve, ktorý bol doplnený článkom č. XVIII/1913.⁵¹ Tieto priestupky

---

⁴⁹ Zákonný článok Z R. 1913. [online]. [cit. 19. októbra 2024]. Dostupné na internete:

<https://www.urbarysterec.sk/wp-content/uploads/2014/01/Zakonny_clanok_X_1913.pdf>

⁵⁰ KRÁLIK. L. Slezský zemský zákoník. . [online]. [cit. 19. októbra 2024]. Dostupné na internete: <https://karolinum.cz/data/clanek/3502/Iurid_1_2017_02_Kralik.pdf>

⁵¹ SVOLIKOVÁ. M. ZLOMOK TZV VODNEJ KNIHY HONTIANSKEJ A TEKOVSKEJ ŽUPY V ŠTÁTNYM ARCHÍVE MV SR V NITRE, POBOČKA LEVICE A JEHO PRAMENNÁ HODNOTA. [online]. [cit. 22. októbra

boli uvedené taxatívne, čo znamená, že presne stanovovali, aké konania boli považované za priestupky. Sankcie za tieto porušenia zahŕňali peňažné pokuty alebo väzenie. Okrem trestu musel vinník nahradiť škodu a obnoviť stav pred spáchaním priestupku, aj keď nedošlo k jeho potrestaniu. Dozor nad dodržiavaním vodného práva a nad vodnými dielami vykonávali politické úrady rôznych úrovní – okresné, zemské a najvyššie Ministerstvo poľnohospodárstva. Politické úrady na Slovensku tiež využívali vodných strážnikov na kontrolu vôd a vodných diel.

Zákonný článok č. XXIII/1885 bol zrušený až zákonom č. 11/1955 Zb. o vodnom hospodárstve, ktorý nahradil staršie predpisy.⁵² Tento zákon bol následne nahradený zákonom č. 138/1973 Zb. o vodách, známym ako vodný zákon.⁵³ Spolu s ním bol prijatý zákon č. 135/1974 Zb. o štátnej správe vo vodnom hospodárstve, ktorý, spolu s novelami, zostal v platnosti až do súčasnosti. Predmetný zákon umožňoval, aby návrh na vymenovanie členov vodnej stráže mohla podať aj spoločenská organizácia.⁵⁴ K nemu sa pripojil zákon č. 364/2004 Z. z.⁵⁵ o vodách, ktorý bol novelizovaný zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov.⁵⁶ Činnosť členov vodnej stráže bola špecifikovaná vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR č. 101/2005 Z. z., ktorá určovala podrobnosti výkonu vodnej stráže.⁵⁷ V súčasnosti, je potrebné zdôrazniť, že Okresný úrad v sídle kraja podľa § 60 ods. 1 písm. g) zákona o vodách je orgánom štátnej správy, ktorý vymenúva a odvoláva členov vodnej stráže, pričom riadi a usmerňuje ich činnosť.⁵⁸ Podľa § 69 ods. 1. Orgán štátnej vodnej správy vymenúva a odvoláva členov vodnej stráže, ktorí zabezpečujú ochranu vôd, vodných tokov a vodných stavieb, v rámci svojho územného pôsobenia na základe návrhov od správcov vodných tokov, vlastníkov vodných stavieb a obcí. Oprávnenie na výkon činností vodnej stráže majú aj určení zamestnanci orgánov štátnej vodnej správy, ktorí vykonávajú štátny a hlavný štátny dozor zameraný na ochranu vôd⁵⁹.

2024].Dostupné na internete: <https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2010/sk/mlyny_a_mlynarske_remeslo/pages/004_marta_svolikova.htm>

⁵² Zákon č. 11/1955 Zb. o vodnom hospodárstve. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1955/11/19550601.html>>

⁵³ Zákon č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zákon) - zrušený predpisom 184/2002 Z. z. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1973/138/20020101.html>

⁵⁴ Zákon č. 135/1974 Zb. o štátnej správe vo vodnom hospodárstve. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1974/135/20020101.html>>

⁵⁵ Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon). [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/364/20050101.html>>

⁵⁶ Zákon č. 587/2004. Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/587/>>

⁵⁷ Zákon č. 101/2005 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky z 13. marca 2005, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výkone vodnej stráže. <[online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete:< <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/101/>>

⁵⁸ Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), § 60 ods. 1 písm. g). [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-364>>

⁵⁹ Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), § 69 ods. 1. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-364>>

Záver

Postavenie historického vývoja ochranných služieb v oblasti ochrany environmentálnych objektov je fascinujúcim svedectvom o postupnom uvedomovaní si dôležitosti prírody a jej ochrany v priebehu ľudských dejín. Už v staroveku sa začali formovať prvé inštitúcie a systémy, ktoré mali za cieľ chrániť prírodné zdroje, pričom ich význam a podoba sa postupne vyvíjali. Napríklad staroveké civilizácie ako Egypťania a Rimania zavádzali pravidlá na ochranu vodných zdrojov, lesov a poľnohospodárskej pôdy, a tieto opatrenia boli často spojené s ich náboženskými a rituálnymi tradíciami. Táto symbióza medzi ochranou prírody a kultúrou poskytovala potrebnú autoritu a rešpekt pre ochranné opatrenia. V stredoveku sa ochrana prírody a prírodných zdrojov rozvinula do podoby regionálnych opatrení a lokálnych ochranných stráží. Lesné stráže, ktoré dohliadali na poriadok v kráľovských lesoch a poľovných oblastiach patriacich šľachte, mali za úlohu chrániť tieto územia pred nelegálnym výrubom dreva, pytlíctvom a inými činnosťami, ktoré by mohli poškodiť prírodné zdroje. V tomto období sa začali objavovať aj prvé záznamy o právnych predpisoch, ktoré mali regulovať využívanie prírodných zdrojov a zabezpečiť ich dlhodobú udržateľnosť. Tieto zákony, hoci často obmedzené na záujmy šľachty a panovníkov, položili základ pre ďalší vývoj právnych rámcov ochrany prírody. S nástupom priemyselnej revolúcie a rastúcou urbanizáciou sa zvýšil tlak na prírodné zdroje, čo vyvolalo potrebu sofistikovanejších ochranných opatrení. Z tohto obdobia pochádzajú prvé moderné právne predpisy, ktoré začali brať do úvahy širší záujem spoločnosti a regulovali nielen ochranu konkrétnych majetkov, ale aj širšiu ochranu prírodného prostredia. Zákony zamerané na ochranu pôdy, lesov, vodných tokov a iných prírodných zdrojov začali byť komplexnejšie a reflektovali potreby industriálneho a hospodárskeho rozvoja, no zároveň sa snažili zmierňovať jeho negatívne dopady na životné prostredie. V 20. storočí sa ochrana životného prostredia stala témou s globálnym významom. Rozvoj moderných ochranných služieb a inštitúcií, ktoré sa zaoberajú ochranou prírody, prebiehal v kontexte zvýšenej medzinárodnej spolupráce. Vznikli medzinárodné dohody a organizácie, ktoré združujú krajiny s cieľom koordinovať úsilie o ochranu prírody a zmierňovanie dôsledkov ľudskej činnosti na životné prostredie. Pokročilé technológie, ako sú satelitné monitorovanie, senzory na sledovanie kvality vody a ovzdušia či automatizované varovné systémy, dnes umožňujú efektívnejšiu a presnejšiu kontrolu nad stavom prírodných zdrojov. Moderná ochrana prírody tak profituje z pokroku vo vede a technológii, čo umožňuje prijímať účinnejšie opatrenia na ochranu ekosystémov. Tento vývoj podporuje udržateľnosť a zdôrazňuje význam kolektívnych akcií v podobe medzinárodných dohôr a výmeny osvedčených postupov. Historické dedičstvo ochranných služieb a právnych predpisov dnes predstavuje pevný základ, na ktorom sú postavené súčasné snahy o ochranu planéty. Tieto snahy už nie sú len výsledkom lokálnych záujmov, ale sú súčasťou globálnej vízie trvalo udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia pre budúce generácie. Záverom možno povedať, že historický vývoj ochranných služieb v oblasti životného prostredia je príbehom prechodu od lokálnych opatrení zameraných na ochranu konkrétnych prírodných zdrojov k moderným, komplexným systémom, ktoré zohľadňujú vzájomnú prepojenosť globálnych ekosystémov a ich kľúčový význam pre ľudskú existenciu.

Zoznam použitej literatúry

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky – zmena klímy, 2021. [online].[cit.09. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf>

Dejiny ochrany našej prírody. [online].[cit.11. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.lesmedium.sk/o-com-sa-pise/dejiny-ochrany-nasej-prirody>>

DUBEŇ. P. *Koordinácia ochrany prírody v rámci kontroly environmentálnej kriminality. Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“* 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s 26. ISBN 978-80-8054-999-2.

DUBEŇ. P. *Koordinácia ochrany prírody v rámci kontroly environmentálnej kriminality. Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“* 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s 21. ISBN 978-80-8054-999-2.

DUBEŇ. Š. *Objekt ochrany environmentálneho charakteru, Zborník vedeckých prác z konferencie s medzinárodnou účasťou, „Pôsobnosť policajtov prvého kontaktu na mieste vzniku policajne-relevantnej udalosti environmentálneho charakteru“* 2023. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. s.31. ISBN 978-80-8054-999-2.

História lesníctva. [online].[cit.13. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.forestportal.sk/odborna-sekcia-i/informacie-o-lesoch/zakladne-informacie-o-lesoch/historia-lesnictva/>>

História organizovaného poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.polovnictvo.sk/o-nas/historia-polovnictva>>

KRÁLIK. L. Slezský zemský zákoník. . [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: https://karolinum.cz/data/clanek/3502/Iurid_1_2017_02_Kralik.pdf

Zákon č. 101/2005 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky z 13. marca 2005, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výkone vodnej stráže. <[online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete:< <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/101/>>

MACHALA. D. Hrady a zámky na Slovensku - Panovníci a osobnosti, vládcovia, významné osobnosti a rody. [online].[cit.11. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.hrady-zamky.sk/panovnici/1-belo-iv/>>

MACHALA. D. Hrady a zámky na Slovensku - Panovníci a osobnosti, vládcovia, významné osobnosti a rody. [online].[cit.12. októbra 2024].Dostupné na internete: < <https://www.hrady-zamky.sk/panovnici/69-maximilian-ii-habsbursky/> >

NOVÁKOVÁ. L., T. KOLON., 2022. Environmentálna archeológia – Človek a príroda v staroveku I. s. 47.

Oficiálna stránka Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. [online].[cit.10. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?Bezpecnostny_system>

Poľovnícka osвета – Vývoj poľovníctva od počiatku až do dnes. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.prelovca.sk/o-polovnictve/polovnicka-osveta-0/>>

Poľovnícke združenie Zázrivá – Z histórie poľovníctva. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.pzzazriva.sk/historia/>>

Poľovníctvo, právo verejné. [online].[cit.15. októbra 2024].Dostupné na internete: https://www.ucps.sk/POLOVNICTVO_PRAVO_VEREJNE

Slovenský rybársky zväz – Z histórie rybárstva. [online].[cit.17. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.srzrada.sk/o-nas/z-historie-rybarstva/>

STOCKMANN, Viliam. Vývoj lesného hospodárstva v Rakúsko-Uhorsku: Rakúsko-Uhorsko vydáva lesnícku legislatívu (15. časť). Lesník: časopis zamestnancov Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik. Lesy Slovenskej republiky, 2016, 20-21. ISSN 1337-9380. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.library.sk/arlsldk/sk/detail-sldk_un_cat-0085029-Vyvoj-lesneho-hospodarstva-v-RakuskoUhorsku/>

Stručný prehľad dejinami rybárstva – ochrana rybárstva, cechy a vývoj rybárstva u nás po ich zániku do roku 1939. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://srzlm.sk/historia/z-historie-4>>

Stručný prehľad dejinami rybárstva. [online].[cit.17. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://srzlm.sk/historia/z-historie-4>

SVOLIKOVÁ. M. ZLOMOK TZV VODNEJ KNIHY HONTIANSKEJ A TEKOVSKÉJ ŽUPY V ŠTÁTNO M ARCHÍVE MV SR V NITRE, POBOČKA LEVICE A JEHO PRAMENNÁ HODNOTA. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2010/sk/mlyny_a_mlynarske_remeslo/pages/004_marta_svolikova.htm >

Veda a história nie je nuda: keď Karol IV. písal zákony alebo Karolínsky majestát / Maiestas Carolina [online].[cit.13. októbra 2024].Dostupné na internete:<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/veda-a-historie-neni-nuda-kdyz-karel-iv-psal-zakon>

Veda a história nie je nuda: keď Karol IV. písal zákony alebo Karolínsky majestát / Maiestas Carolina.z 19. decembra 1963, ktorou sa vydávajú vykonávacie predpisy k zákonu o rybárstve. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slovlex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/103/19631219.html>>

Z osnovy zákonníka Karola IV. známeho pod názvom „Maiestas Carolina“. 1355 [online].[cit.13. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://is.muni.cz/el/1422/jaro2015/MP201Zk/um/web/doc/stredovek/Maiestas_Carolina_1355.pdf>

Zákon č. 1/1955 Zb. o štátnej správe vo veciach plavby. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1955/1/19550103.html>>

Zákon č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1977/100/19780101.html>>

Zákon č. 101/2005 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky z 13. marca 2005,

Zákon č. 102/1963 Zb. o rybárstve. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/102/19631219.html>>

Zákon č. 103/1963 Zb. VYHLÁŠKA Ministerstva poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva

Zákon č. 11/1918. o zřízení samostatného státu československého. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1918-11>>

Zákon č. 11/1955 Zb. o vodnom hospodárstve. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1955/11/19550601.html>>

Zákon č. 12/1994 Z. z. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/12/19940204>

Zákon č. 135/1974 Zb. o štátnej správe vo vodnom hospodárstve. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1974/135/20020101.html>>

Zákon č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zákon) - zrušený predpisom 184/2002 Z. z. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1973/138/20020101.html>

Zákon č. 216/2018 Z. z. z 13. júna 2018 o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. . [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/216/>>

Zákon č. 255/1994 Z. z. o poľnej strážii. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1994/255/20131001>>

Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve. [online].[cit.16. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2009-274>>

Zákon č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.epi.sk/zz/1994-287>>

Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch. . [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-326>>

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon). [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/364/20050101.html>>

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), § 60 ods. 1 písm. g). [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-364>>

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), § 69 ods. 1. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-364>>

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-543>

Zákon č. 587/2004. Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online].[cit.22. októbra 2024].Dostupné na internete: < <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/587/>>

Zákon č. 61/1977 Zb. o lesoch. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1977/61/19930822.html>>

Zákon č. 62/1952 Zb. o rybárstve. (zrušený) [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete:< <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1952/62/19530101.html>>

Zákon č. 86/1949 Zb. o prísazných hájnikoch na ochranu lesov, poľného majetku, poľovníctva, rybárstva a vôd a vodných diel. [online].[cit.18. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1949/86/19490407.html>

Zákon. č. 166/1960 Zb. o lesoch a lesnom hospodárstve. . [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1960/166/19610101.html>>

Zákonný článok Z R. 1913. [online].[cit.19. októbra 2024].Dostupné na internete: <https://www.urbarbysterec.sk/wp-content/uploads/2014/01/Zakonny_clanok_X_1913.pdf>

ZLOCHA. R. Vývoj štátnej správy lesného hospodárstva. [online].[cit.14. októbra 2024].Dostupné na internete: <<https://www.lesmedium.sk/casopis-letokruhy/2012/letokruhy-2012-09/vyvoj-statnej-spravy-lesneho-hospodarstva>>